

ZUHRUF SÛRESİ 88. ÂYET BAĞLAMINDA DİLBİLİMSEL TEFSİRİN İMKÂNI

Possibility of Linguistic Interpretation in the Context of 88th Verse of Surah Zukhruf

Süleyman PAK

Doç. Dr., Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü,
Tefsir Anabilim Dalı, Tokat, Türkiye.

*Assoc. Prof., Tokat Gaziosmanpaşa University, Faculty of Islamic Sciences, Basic Islamic Sciences, Department
of Tafsir, Tokat, Türkiye.*

suleyman.pak@gop.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4440-4627

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 23 Mart/ March 2024

Kabul Tarihi / Accepted: 02 Haziran / June 2024

Yayın Tarihi / Published: 30 Haziran / June 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June 2024

Cilt / Volume: 25 Sayfa / Pages: 73-102

Atrf / Citation: Pak, Süleyman. "Zuhruf Sûresi 88. Âyet Bağlamında Dilbilimsel Tefsirin İmkânı [Possibility of Linguistic Interpretation in the Context of 88th Verse of Surah Zukhruf]". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi [BOZİFDER]-Bozok University Journal of Faculty of Theology [BOZİFDER]* 25 (Haziran / June 2024): 73-102.

<https://doi.org/10.51553/bozifder.1457726>

Etik Beyan/ Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (**Süleyman PAK**).

İntihal/ Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi. / This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Öz

Kur'an âyetlerinin dil kuralları çerçevesinde yorumlanmasına genel olarak dilbilimsel tefsir denmektedir. Bu manada âyetler lügat, sarf ve nahiv, kıraat, belagat vb. yönüyle incelenmektedir. Âyetlerdeki ilâhî muradı dilsel yönden anlama faaliyeti Kur'an'ın nüzülü ile başlamış, bu yöntem daha sonra sahabe ve tabiin dönemlerinde şartlara göre genişleyerek varlığını sürdürmüştür. Tedvin devrine gelindiğinde dilbilimsel çalışmalar daha sistemli bir yapıya kavuşmuş Garibü'l-Kur'an, Meâni'l-Kur'an ve I'râbü'l-Kur'an adı altında eserler yazılmaya başlanmıştır. Günümüze kadar bütün tefsirlerde âyetlerin dilbilimsel yönden izahına önem verilmiştir. Nitekim Kur'an, nazil olduğu Arapçanın bütün yapısal ve üslup özelliklerini taşımakta, muhatabıyla canlı bir iletişim kurmaktadır. Ancak bazı âyetler lafız ve mana yönüyle içerisinde kapalı ifadeler barındırmaktadır. Gramer yönünden birden çok seçeneği içinde barındıran âyetlerden biri de Zuhruf sûresi 88. âyettir. Âyetin kıraat bakımından farklı vecihleri bulunmakta ve bu yüzden cümlenin öğeleri üzerinden farklı yorumlar yapılmaktadır. Âyette geçen vâv harfinin işlevi ve kendinden sonra gelen cümlenin konumu üzerine birçok takdir bulunmaktadır. "Kîl" kelimesinin mensub okunuşunu esas alanlar vâvı atfiyye, kasem harfi olarak kabul edenler ise âyeti yemin cümlesi olarak açıklamaktadır. Kelimenin mecrur, mensub ve merfu olmak üzere her üç okunuşunda ortak nokta, cümlenin bir şekilde kasmle ilişkilendirilmiş olmasıdır. Bu durum farklı kıraatler arasındaki anlam uyumunun ortaya çıkarılması yönüyle son derece önemlidir. Nitekim mecrur ve mensub okuyuş mütevatir kıraattir, ancak merfu okuyuş kıraat-ı seb'anın dışında olsa da yine caiz sayılmıştır. Kıraatlerin aralarında mana bütünlüğü kurulacak şekilde tevîl edilmesi Kur'an'ın iç bütünlüğü açısından fevkalade mühimdir. Bu bağlamda çalışma örnek âyet üzerinden dilbilimsel tefsirin imkânını incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Dilbilimsel Tefsir, Zuhruf Sûresi, Vâv Edatı, Kasem.

Abstract

The interpretation of Qur'anic verses within the framework of linguistic rules is generally called linguistic exegesis. In this sense, verses can be used as dictionary, grammar and syntax, recitation, rhetoric, etc. is examined from this aspect. The activity of linguistically understanding the divine will in the verses began with the revelation of the Qur'an, and this method later continued its existence by expanding according to the conditions in the periods of the companions and tâbi'in. When it came to the Tadvîn period, linguistic studies gained a more systematic structure and works began to be written under the names of Gharib al-Qur'an, Ma'ânî al-Qur'an and I'râb al-Qur'an. In all tafsirs until today, importance has been given to the linguistic explanation of the verses. As a matter of fact, the Qur'an carries all the structural and stylistic features of the Arabic language in which it was revealed and establishes a lively communication with its addressee. However, some verses contain ambiguous expressions in terms of wording and meaning. One of the verses that contains more than one option in terms of grammar is the 88th verse of Zukhruf Surah. The verse has different aspects in terms of recitation and therefore different interpretations are made based on the elements of the sentence. There are many opinions regarding the function of the letter wâw in the verse and the position of the sentence that follows it. Those who base the pronunciation of the word "qîl" on the literal reading of the word explain the verse as reference, and those who accept the letter as an oath (qasam), explain the verse as an oath sentence. The common point in all three readings of the word, majrûr, mansûb and marfû', is that the sentence is somehow associated with the oath. This situation is extremely im-

portant in terms of revealing the harmony of meaning between different recitations. As a matter of fact, *majrūr* and *mansūb* readings are *mutawātir* recitation, but *marfū'* recitation is still considered permissible even if it is outside the *qirā'āt al-sab'ah*. It is extremely important for the internal integrity of the Qur'ān to interpret the recitations in a way that establishes semantic unity between them. In this context, the study aims to examine the possibility of linguistic interpretation through sample verse.

Keywords: Tafsir, Linguistic tafsir, Surat al-Zukhruf, Preposition Wāw, Qasam.

Giriş

Kur'an ister lafız isterse mana ve üslup yönüyle olsun nazil olduğu dilin bütün özelliklerini içinde barındıran ilahî bir kelâmdır. Her dilde olduğu gibi Arapçanın da belli dil kaideleri bulunmaktadır. Kur'an'ın nazil olduğu dönemde her ne kadar bu kurallar yazılı halde tespit edilmişse de dilin günlük kullanımında fiili olarak varlığını sürdürmekteydi. Kur'an'ı doğru okuma ve anlama çabasının bir sonucu olarak, yine Kur'an'dan hareketle Arapçanın dilbilgisi kuralları tespit edilmiş ve bu hususta eserler kaleme alınmıştır. Müfessirler âyetlerin açıklamasında onların gramer yapısına dair izahlara ayrı önem vermişler, mananın anlaşılmasının lafzın açık ve anlaşılır olmasından geçtiği gerçeğinden hareketle öncelikle dilsel yönden lafzın izahına öncelik vermişlerdir. Bu bağlamda kapalı ifadeleri bazı kelime veya cümle takdirleriyle daha açık hale getirmeye çalışmışlardır. Hiç şüphesiz bu izahlar Arapçanın dil kuralları esasına dayanmaktadır. Bu çalışma dilbilimsel tefsirin gerekliliği ve imkânı hususunda Zuhruf sûresi 88. âyeti incelemekte, müfessirlerin bu sahadaki çabalarını izhar etmeye yönelik bir değerlendirme yapmayı amaçlamaktadır. Nitekim Kur'an'da farklı okuyuşlara imkân veren ve içinde lafzî kapalılık barındıran âyetlerin mana ve maksadının doğru anlaşılması için dilbilimsel izahlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu da âyetlerin anlaşılmasında dilbilimsel açıklamaların ne kadar önemli bir yer tuttuğunu göstermektedir. Elbette ki imkânlar ölçüsünde yapılan bu dilsel izahların her biri birer yorumdan ibarettir ve âyetlere farklı veçhelerden açıklama getirme imkânı sunmaktadır ve bu bir zenginlik olarak görülmelidir. Nitekim âyetlerin farklı dilsel izahlarına kaynaklık eden olgulardan biri de kıraatlerdir. Âyetlere ait farklı okuyuşlar hem gramer hem de mana yönüyle onlara zenginlik katmaktadır. Ancak burada dikkat

edilmesi gereken husus, farklı kıraatlerin kendi içinde anlam bütünlüğü taşımakta olduğunun bilinmesidir. Aksi durum âyetin içerisinde tearuz bulunduğu zannına yol açar ki bu, Kur'an'ın iç bütünlüğüne ters düşer. O halde kıraat farklılıklarının lafız ve mana yönünden Kur'an'ın ifade zenginliğini yansıtan bir husus olduğunu göstermesi bakımından bu çalışmada incelenen âyet ve ona getirilen yorumların değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu yönüyle çalışma dilbilimsel yönden Kur'an'ın taşıdığı lafız ve mana bütünlüğünü bir örnek üzerinden değerlendirmeyi hedeflemektedir.

1. Dilbilimsel Tefsirin Mahiyeti

Kur'an'ın, Arapçanın dil kaidelerine göre tefsir edilmesi faaliyetleri genel olarak dilbilimsel tefsir adı altında tanımlanmaktadır. Bu kapsama lügat, sarf-nahiv, ıstikak ve belagat gibi Arap diline ait bilgiler yanındadır, eski Arap şiirinden yararlanılarak yapılan yorumlar girmektedir.¹ Dilbilimsel tefsirin ortaya çıkışı Kur'an'ın nüzulüne kadar dayanmaktadır. Çünkü Kur'an Arapça nazil olduğundan insanlığa ulaştırılmak istenen bilgiler o dilin kelime ve ıstılahlarıyla, dil kaideleri üzerinden iletilmiştir. Nitekim Kur'an lafızları taşıdığı bilgiyi en güzel şekilde iletebilecek hususiyette seçilmiş ve Kur'an'da mükemmel bir dil mantığı kullanılmıştır.² Bu sebeptir ki nüzul döneminden itibaren âyetlerin dilsel yönden izahına ihtiyaç duyulmuş, sahabe ve tabiin dönemlerinde bu ihtiyaç gelişen şartlara göre daha da artmış, nihayet âyetlerden hareketle Arapçanın dil kaidelerinin tespit edilme çalışmaları hız kazanmıştır. İlk dönemlerde Arap dili alanında yapılan çalışmaların ana hedefi, İslam toplumuna, özellikle fetihlerle birlikte ona katılan farklı milletlere Kur'an'ı düzgün okutmak, doğru anlamayı öğretmek ve Arapçanın kaidelerinin tespit edilmesi ile dilde bozulmaların karşını almaktır.³ Bu sahada yapılan çalışmalar “Garîbu'l-Kur'ân”, Meâni'l-Kur'ân”,

¹ Dilbilimsel tefsire dair açıklamalar için bk. Mustafa Karagöz, *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021); Hikmet Koçyiğit, “Tefsirde Farklılaşma ve İlk Yönelimler”, *Tefsir Tarihi*, ed. Ali Rıza Gül - Muhammed Ersöz (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019), 223.

² Celal Kırcı, *Kur'an'a Yönelişler* (İstanbul: Tuğra Neşriyat, 1993), 167.

³ İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi* (Ankara: DİB Yayınları, 1988), 1/269; Kırcı, *Kur'an'a Yönelişler*,

“Müşkilü'l-Kur'ân”, “İ'râbu'l-Kur'ân” ve “el-vücûh ve'nezâir” adı altında sürdürülmüş, nihayetinde bu faaliyetlerin ürünü kitaplar vücut bulmuştur.⁴ Dilbilimsel tefsirler, konu itibarıyla genelde garib, müşkil, mücmel, mübhem kelimelerin anlamları, etimolojisi, kıraati ve i'rab durumlarına dair âyetlere yapılan açıklamaları içermekte ve sözcüklerin açıklamalarında yeri geldikçe şiirle istihsad edilmektedir.⁵

2. Kur'an ve Dilbilimsel Tahlili: İ'râbu'l-Kur'ân ve Kaynakları

Kelime olarak i'rab, bir şeyin aslını ortaya çıkarmak, açıklamak anlamına gelmektedir.⁶ İstilâhî anlamı ise Arapçanın söz dizimini (nahv) incelemektir. Kur'an'la ilgili olması yönüyle âyetlerin cümle yapısı, terkib ve öğeleri dikkate alınarak incelenmesini ifade etmekte, bu faaliyet Kur'an ilimlerinden biri olan “i'râbu'l-Kur'ân” adıyla bilinmektedir.⁷ İ'râbu'l-Kur'ân'ı Allah kelâmının lafzî, takdîrî ve mahallî şekilde ifade tarzlarını, manayı karşılayış biçimlerini, nazil olduğu dilin gramer kurallarını âyetlere uygulayarak, onlardan Allah'ın muradına en uygun manaları çıkarma sanatı⁸ şeklinde tanımlamak mümkündür. İlk dönemlerde âyetlerin bu yönüyle anlaşılmasının önemini vurgulayan rivâyetlere bakılırsa,⁹ bu anlama yönteminin Kur'an'ın inzalinin başlangıcına kadar dayandığı rahatlıkla görülecektir. Başta bu çabanın kelimelerin anlamını araştırıp öğrenmeyi ifade ettiğini, cümle tahlili çerçe-

175-177.

⁴ Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, 1/272. Eserler ve özellikleri hakkında bk. Süleyman Pak, “Tefsirin Tedvini: Tefsirin Gelişimi”, *Tefsir Tarihi*, ed. Mehmet Çiçek - Sema Çelem (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2023), 147-154.

⁵ Muhsin Demirci, *Tefsir Tarihi* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2012), 110; Ali Bulut, “Kur'ân Filolojisiyle İlgili Üç İlim Dalı (Garibü'l-Kur'ân, Meânî'l-Kur'ân, İ'râbu'l-Kur'ân) ve Bu Dallarda Eser Veren Müellifler (Hicrî İlk Üç Asır)”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/12-13 (Nisan 2001), 394-404.

⁶ Ebû Kâsım Hüseyin b. Muhammed er-Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fî garib'il-Kur'ân* (b.y.: Mektebetü Nezâr Mustafa Bâz, ts.), 2/426-427.

⁷ Abdulhamit Birışık, “İ'râbü'l-Kur'ân”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/376-379.

⁸ Durmuş Ali Kayapınar, “İ'râbü'l-Kur'ân-Kur'ân-ı Kerîm'in Gramerine Giriş”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (1990), 367-368.

⁹ Ebû Fazl Abdurrahman b. Ebubekir Celâleddîn es-Suyûtî, *el-İtkân fî ulûmi'l-Kur'ân* (Riyad: Vezâretü's-Şuûni'l-İslâmiyye ve'l-Evkâf, ts.) 4/182; Bedruddîn Muhammed Abdullah ez-Zerkeşî, *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân* (Beyrut: Dâru'l-Marife, 1990), 1/396, 2/302.

vesindeki tanımlamanın ise dilciler tarafından daha sonraları yapıldığını belirtmek yerinde olacaktır. Nitekim hicri ikinci asır ortalarına gelindiğinde Kur'an'ın doğru okunması ve anlaşılması maksadına dönük olarak dilbilgisi çalışmalarının hız kazandığı ve bu asrın sonlarından itibaren ise alanla ilgili eserlerin verilmeye başlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, yapılan çalışmalara örnek olmak üzere ünlü dilci Sıbeveyhî'nin *el-Kitâb*'ını zikretmek gerekir. Daha sonraları âlimler âyetlerin hatasız bir metin olduğunu gösterme ve kolay anlaşılmasını sağlama amacıyla âyetlerin gramer yönüyle incelenmesi meselesine büyük önem vermişler ve *i'râbu'l-Kur'ân* olarak ifade edilen bu sahada, kıymetli eserler yazmaya devam etmişlerdir. Nitekim Taberî (ö. 310/923), Zemahşerî (ö. 538/1144), Râzî (ö. 606/1210), Kurtubî (ö. 671/1273), Beyzâvî (ö. 685/1286), Âlûsî (ö. 1270/1854) ve İbn Âşûr (ö. 1973) gibi müfessirlerin tefsirlerinde olduğu gibi tefsire dair eserlerin büyük çoğunluğu bu hususa ayrı bir yer ayırmıştır. *i'râbu'l-Kur'ân* alanında ilk eser kabul edilen Sıbeveyhî'nin (ö. 180/796) *el-Kitâb*'ı dışında, bir kısmı günümüze ulaşamamış olsa da birçok kitap telif edilmiştir. Mesela, Zeccâc'ın (ö. 311/923) *Meâni'l-Kur'ân ve i'râbuhu*'su, Nehhâs'ın (ö. 338/950) *i'râbü'l-Kur'ân*'ı, Mekkî b. Ebû Tâlib'in (ö. 437/1045) *Müşkilü i'râbi'l-Kur'ân*'ı, Ukberî'nin (ö. 616/1219) *et-Tibyân fi i'râbi'l-Kur'ân*'ı, el-Halebî'nin (ö. 756/1355) *ed-Dürü'l-masûn*'u, Muhyiddin Dervîş'in (ö. 1982) *i'râbü'l-Kur'âni'l-Kerîm*'i bunlardan sadece bir kaçıdır.¹⁰

3. Zuhruf Sûresi 88. Âyetinin Dilbilimsel Yönden İncelenmesi

Zuhruf sûresinin 88. âyeti (وَقِيلَ يَا رَبِّ إِنَّ هَؤُلَاءِ قَوْمٌ لَا يُؤْمِنُونَ) “Onun (Resul) ‘ya rabbi’ demesine yemin olsun ki onlar iman etmeye yanaşmayan bir toplumdur.”) lafız ve *i'rab* yönüyle farklı yorumlara açık olması bakımından kendisinde işkal bulunan âyetlerdendir ve birkaç şekilde değerlendirmeye uygun bir ifade biçimine sahiptir. Aşağıda Kur'an'ın anlam bütünlüğü esasında âyetin anlaşılmasına dilbilimsel tefsirin katkısı zikredilen âyet örneğinde incelenecektir. Öncelikle üzerine farklı işlev ve anlam yüklenen vâv harfinin konumu ve âyetin lafzî yapısına etkisi

¹⁰ Birışık, “*i'râbü'l-Kur'ân*”, 22/376–379.

üzerine kısa bir hatırlatma yapılacak, ardından âyeti oluşturan öğelerin tahliline geçilecektir.

3.1. Âyetin Başındaki Vâv'ın İşlevi ve Manaya Etkisi

Arapçada vâv edat olarak atıf, kase, istînâfiyye, hâliyye gibi birçok farklı işleve sahiptir.¹¹ Her birinin cümledeki görevine göre anlam farklı şekillerde tezahür etmektedir. Âyetlerde bu tür kullanımlara sıklıkla rastlanmakta, yerine göre bazen bu edat işlevi ve manaya etkisi yönüyle aynı anda atıf, istînâfiyye veya hâliyye gibi birden çok yoruma müsait bulunmakta ve böylece muhataba mana yönüyle âyetle ilgili farklı seçenekleri tercih imkânı vermektedir.

3.1.1. Kase Vâvı

Arapçada vâv harfinin işlevlerinden biri de kase için kullanılmadır. Bir kelimenin (وَالشَّمْسِ وَضُحَاهَا) gibi), çoğu zaman da (وَالله) gibi) Allah isminin başına gelerek cümleye “yemin olsun ki...”, “andolsun ki...”, “hakkı için...” gibi bir anlam katmaktadır. Kase, söz veya haberi tekit amaçlı kullanılmaktadır. Bu tür cümleler kase (muksemün bih/kendi üzerine yemin edilen) ve cevap cümlesi (muksemün aleyh/kendisi için yemin edilen) olmak üzere iki unsurdan meydana gelmekte, ilki ikincisini tekit etmektedir.¹² “Vâv” harfi, bâ’dan bedeldir ve kase için sadece zahir bir ismin başına gelmekte, yemin fiili ile birlikte kullanılmamaktadır. Vâv’ın bâ’dan daha yaygın kullanılması, “bâ” harfinin sadece fiil-

¹¹ Vâv harfinin işlevi hakkında bk. Hasan b. Kasım el-Murâdî, *el-Cene'd-dâni fi hurûfi'l-me'âni* (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992), 153-174; İsmail Durmuş, “Vâv”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/575-576; Mustafa Meral Çörtü, *Sarf-Nahv Edatları* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2006), 405, 456; Tacettin Uzun, *Arapça Sarf-Nahv Terimleri Sözlüğü* (Konya: Kitap Dünyası, ts.), 102-104; Mahfuz Geylani, “Arap Dilinde “Vâv” (و) Edatının Fonksiyonları”, *Kilitbahir* 16 (Mart 2020), 74-94; Fatih Tiyek, “Vav Harfi ve Kur'an'ı Anlamaya Etkisi”, *Biliname* 30/1 (2016), 275-296; Celil Sancaktar, *Arap Dili ve Belâgatı Açısından Vâv Edatının İncelenmesi* (Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 33-96.

¹² Suyuti, *İkân*, 4/48-49; Zerkeşi, *Burhân*, 3/124; Mehmet Çalışkan, “Kur'an-ı Kerim'in Yemin Üslubu”, *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi BOZİFDER* 15/15 (Haziran 2019), 93-96.

lerin sılasına bitişik gelmesinden, “vâv” harfinin ise fillerin dışında da kullanılıyor olmasından ileri gelmektedir.¹³

Kur’an’da vâvın kasem için kullanımına birçok âyette rastlanmaktadır. Ancak bunlardan bir kısmı tartışılmaya gerek bırakmayacak şekilde açık iken, bir kısmı ise birden fazla işleve ihtimali olması bakımından tevile müsait vaziyettir. Arapça nazil olan Kur’an nüzul öncesinde Araplarca sıkça kullanılan yemin alışkanlığını sürdürmüş, vâv gibi çeşitli edatlarla yapılan yeminler ve ifadeyi güçlendiren edebî sanatlarla ilâhî hakikatleri tekit ve teyit etmiştir. Ayrıca yeminle, yemin edilen şeyin fazilet ve değerine işaret edilmiş, dinleyenlerin o şeye karşı dikkatlerinin çekilmesi hedeflenmiştir.¹⁴ Zuhruf sûresi 88. âyetin başında yer alan vâv harfi de böyle bir konumdadır ve üzerinde farklı yorumlar yapılmasına uygundur. Bu görüşlerden biri de onun kasem vâvı olması yönündedir. Vâvın kasem için gelmesi durumunda onunla beraber yemin ve cevabının da cümlede bulunması gerekecektir. Bu ögeler bazen sarih bazen de hazfedilmiş şekilde karşımıza çıkmaktadır ki, hazfedilen yeminin cevabı takdir edilmek suretiyle cümle anlaşılır kılınmaktadır.

3.1.2. Atıf Vâvı

Vâv’ın edat olarak işlevlerinden biri de atıf harfi (bağlaç) olarak kullanılmasıdır. Atıf harfleri içerisinde en yaygın kullanılan vâv, iki kelime veya cümleyi birbirine bağlamaktadır. Atıf vâvından sonra gelen kelimeye ma’tûf, önce gelene ise ma’tûfun aleyh denmektedir ve i’rab yönüyle ilki, ikincisini izlemektedir. Vâv ile yapılan atıflarda bir sıralama bulunmaz, ma’tûf ile ma’tûfun aleyh yer değiştirebilmektedir.¹⁵ Atıf vâvı birbirine bağladığı kelime ve cümlede iştirak, tertîb, tahyîr, taksîm ve pekiştirme görevi yapmaktadır.¹⁶ İ’rab yönüyle ma’tûf ile ma’tûfun

¹³ Muhammed b. Ahmed b. Ebû Sehl es-Serahsî, *el-Mebsût*, (Beyrut: Dâru’l-Ma’rifê, ts.), 8/131; Mehmet Çalışkan, *Kur’an Dilinde Yemin Üslubu* (Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021), 30.

¹⁴ Celal Kırcı, “Aksâmü’l-Kur’ân”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1989), 2/290; Abdülbaki Turan, “Kur’an-ı Kerimdeki Yeminler (Aksâmü’l-Kur’ân)”, *NEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (1986), 97.

¹⁵ Çörtü, *Sarf-Nahiv*, 404-405, 456.

¹⁶ Halil İbrahim Kaçar, “Arapça’da Meânî (Semantik) Açısından Atıf (Bağlama) Edatları”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/2 (Aralık 2012), 169-173; Tiyek, “Vav Harfi ve Kur’an’ı Anlamaya Etkisi”, 277.

aleyh ilişkisi bazen lafız, bazen de manadan anlaşılmaktadır.¹⁷ Müfessirlerden bir kısmı Zuhruf sûresi 88. âyetin başında yer alan vâvın atıf görevi yaptığını kabul ederek âyetin öncesinde nereye atfedileceğini (ma'tûfu aleyh) belirlemeye çalışmışlar, ancak bu hususta birbirinden farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Bu yorumlar aşağıda incelenecektir.

3.1.3. İstinâfiyye Vâvı

İstinâfiyye vâvı, atıf ve halden farklı olarak başına geldiği cümlelerin öncesiyle lafız ve mana, i'rab yönüyle hiçbir bağının bulunmadığını göstermekte, bunun dışında başka bir işlevi de bulunmamaktadır. Ayrıca buna ibtidâiyye vâvı da denmektedir. İstinâfiyye vâvından sonra gelen isim veya fiil cümlesi olur ki bunun örnekleri Kur'an'da çoktur. Mesela: هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا وَيُقُولُ الْإِنْسَانُ ¹⁸ âyetinde “ve yekûlü” istinâfiyye cümlesidir.¹⁹ Nahiv ilminde istinâf cümlesi söz, kelâm, ibare, paragraf ve sûre başlarındaki cümlelere denildiği gibi, gizli soruya cevap teşkil etsin veya etmesin söz ortasında bulunup da önündeki cümle ile açık veya gizli ilgisi kesilen cümleye de denmektedir.²⁰

3.1.4. Hal Vâvı

Vâv harfinin işlevlerinden biri de hâliye olmasıdır. Cümle şeklinde bulunan halin başına gelip onu zi'l-hâle bağlamakta, böylece temel cümle ve hal cümlesi şeklinde çift haber konumunda bulunduğu anlamı kuvvetlendirmektedir. ²¹“لَمْ تُوذُونِي وَقَدْ تَعْلَمُونَ أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ” ve “وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ” gibi içinde zi'l-hâle dönen bir zamir bulunan ya da bulunmayan isim cümlesi, başında açık veya gizli (قد) bulunan mâzi veya olumlu muzârî fiil olan fiil cümlesi şeklindeki hal cümlelerine “vâv”ın gelmesi zorunludur.²² Âlûsî, âyetin başında yer alan vâvın hâliyye

¹⁷ Tiyyek, “Vav Harfi ve Kur'an'ı Anlamaya Etkisi”, 277-278

¹⁸ Meryem 19/65-66.

¹⁹ Eymen Abdurrezzak Şevvâ, *Min Esrârî'l-cümeli'l-isti'nâfiyye* (Dımaşk: Dâru'l-Gavsânî, 2009), 247-248.

²⁰ İsmail Durmuş, “İstinâf”, *Türkiye Diyanet İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 23/368; Tiyyek, “Vav Harfi ve Kur'an'ı Anlamaya Etkisi”, 278.

²¹ es-Saf 61/5.

²² Durmuş, “Vav”, 42/575.

olduğunu söyleyenlerin bulunduğunu nakletmekte, başına kad takdiriyle cümle hâliyye olarak tanımlanmakta ve buna göre âyetin takdiri şöyle olmaktadır: “fe-ennâ yü’fekûn ve kad kâle’r-resûlü...” Ancak bu yorumu sadece Âlûsî’nin naklettiği görülmekte ve o da bu yorumu âyetin zahiri-ne muhalif olduğu gerekçesiyle eleştirmektedir.²³

3.2. Âyetteki “ve Kîlihî” Terkibi, Kıraat Farklılıkları ve Âyetin Dilbilimsel Tahlili

Âyetin başındaki vâv harfinin işlevi ve ardından gelen “kîl” kelimesinin okunuşu hakkında tefsir kaynaklarında farklı görüşler yer almaktadır. Yapılan yorumlarda vâv harfinin kalem, atıf, ibtidâiyye ve hal olarak değerlendirildiği görülmektedir. Aslında bu yorumlar kendinden sonra gelen kelimenin farklı kıraatlerde okunuşu ile ilgili oluşuna dayanmaktadır. “Kîl” kelimesiyle ilgili üç farklı kıraat rivâyet edilmiştir. Bunlar kelimenin sonundaki lam harfinin kesralı (kîlihî), üstün (kîlehu) ve ötreli (kîluhu) okunuşuyla ilgilidir ve âyete bu üç okuyuş üzerine yapılan takdirler üzerinden anlam verilmektedir. Şimdi bunları ayrı ayrı inceleyelim:

3.2.1. Kelimenin Mecrur Okunması

Âyette geçen “kîl” kelimesindeki lamı Asım, Hamza, A’meş, İbn Vesâb, Sülemî mecrur olarak (kîlihî) okumakta²⁴ ve buna göre âyetin başındaki vâv harfini atıf edatı olarak kabul edenler kelimeyi yukarıda 85. âyette geçen “es-sâ’ati”nin²⁵ lafzına bağlamakta ve âyeti buna göre açıklamaktadırlar.²⁶ Cümlelerin takdiri “ya’lemu vakte kıyâmi’s-saati ve ya’lemu vakte kavlihi ve tadarru’ihî”²⁷ şeklindedir. Bu yoruma

²³ Şihâbüddîn Seyyid Mahmud el-Âlûsî, *Rûhu’l-meânî* (Beirut: Dâru İhyâi’t-Turâsî’l-Arabî, ts.), 25/109.

²⁴ Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Zeyyâd el-Ferrâ, *Meânî’l-Kur’ân* (Beirut: Âlemü’l-Kütüb, 1983), 3/38; Muhammed b. Yusuf Ebû Hayyân el-Endelüsî, *el-Bahru’l-muhît* (Beirut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1993), 8/30; Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, 25/108; Abdullatîf el-Hatîb, *Mu’cemü’l-kirâât* (Dimaşk: Dâru Sa’diddîn, 2002), 8/410.

²⁵ “وتبارك الذي له ملك السموات والأرض وما بينهما وعنده علم الساعة وإليه ترجعون” *“Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların hükümlerini kendisinin olan Allah ne yücedir! Kıyamet saatini bilmek O’na aittir. O’na döneceksiniz.”*

²⁶ Ferrâ, *Meânî’l-Kur’ân*, 3/38; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

²⁷ Ebû Abbas Ahmed b. Yusuf b. Hüseyin el-Kevâşî, *et-Telhîs fi tefsiri’l-Kur’âni’l-azîz* (Beirut:

göre âyetin anlamı “Allah kıyametin kopuş vaktini ve onun sözünün ve yakarışının vaktini biliyor.” olur. Yine kelime yukarıda geçen “ilmu’s-sâ’ati” üzerine atıfla ve önündeki muzâf olan “ilim” kelimesinin hazfedilmiş şekliyle mecrur okunmaktadır ki bu da “ve ’indehu ilmu’s-sâ’ati ve ’indehu ’ilmu kîlihi” şeklinde olmaktadır. Bu da “ilmu kavli Muhammed” veya İsa demektir.²⁸

Kelimenin mecrur okunmasına dair bir başka yorum, “kîlihi”nin öncesinde bulunan vâvın (ve kîlihi) kasem edatı olarak alınması ve âyetin buna göre açıklanmasıdır. Buradaki el-kîl ile el-kâl ve el-kavl masdarları arasında anlam yönüyle hiçbir fark bulunmamaktadır. Cümlelerin yemin içermesi yönünde oluşan bu görüşe göre, âyetin başındaki kasem vâvı olup yeminin cevabı mahzutfur ve takdiri مَا أَشَاءُ بِهِمْ أَوْ لَأَفْعَلَنَّ بِهِمْ “Onun sözüne yemin olsun ki kesinlikle ona yardım edilecek” veya “...Onlara mutlaka dilediğimi yapacağım” olur. Bu, Zemaşeri’nin tercihidir, ona göre âyete yapılan yorumlar içerisinde en kuvvetli ve en tercihe şayan olanı budur.²⁹ Âyetin bağlamına da en uygun olan bu yorumu tercih edenler arasında Elmalılı gibi başka müfessirler de vardır.

3.2.2. Kelimenin Mensub Okunması

“Kîl” kelimesinin mensub okunmasına dair birçok farklı yorum bulunmaktadır. Kelimeyi İbn Kesîr, Nâfi, Ebû Amr, İbn Âmir, Kisâî, Mu-

Dâru İbn Hazm, 2019), 4/185; Hatib, *Mu’cemü’l-krâât*, 8/411.

²⁸ Ebû İshak İbrahim b. es-Serrî Zeccâc, *Meâni’l-Kur’ân ve İrâbuhu* (Beyrut: Âlemü’l-Kütüb, 1988), 4/421; Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail en-Nehhâs, *İrâbu’l-Kur’ân* (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1421), 4/82; Ebû Muhammed Mekki b. Ebi Tâlib Kaysî, *el-Hidaye ilâ bulûğî’n-nihâye* (b.y.: Câmiatü’ş-Şârîka, 2008), 10/6714; Cârullah Ebû Kasım b. Muhmud b. Ömer ez-Zemaşeri, *el-Keşşâf an hakâiki gavâmi’i’t-tenzil ve uyûni’l-ekâvil* (Riyad: Mektebetü’l-Ubeykân, 1998), 5/461; Ebussuûd b. Muhammed el-İmâdî, *İrşâdü’l-akli’s-selîm ilâ mezâyâ’l-kitâbi’l-kerîm* (Riyad: Mektebetü’r-Riyâdî’l-Hadîse, ts.), 5/98; Hatib, *Mu’cemü’l-krâât*, 8/411. Âyette geçen hu zamirinin kime raci olduğu hususunda müfessirlerin büyük çoğunluğu onun Resulullah olduğunu söylerken, Kurtubî gibi bazı âlimler zamire yaptıkları takdirle onun Hz. İsa’ya döndüğünü ifade etmektedir. Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed Ebubekir el-Kurtubî, *el-Câmiu li-ahkâmi’l-Kur’ân* (Beyrut: Müessesetü’r-Risâle, 2006), 19/96.

²⁹ Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30; Zemaşeri, *el-Keşşâf*, 5/46; Muhammedü’l-emîn b. Muhammed Muhtâr el-Cekni eş-Şinkîti, *Advâu’l-beyân fi izâhi’l-Kur’ân bi’l-Kur’ân* (b.y.: Dâru Âlemi’l-Fevâid, ts.), 7/333; Hatib, *Mu’cemü’l-krâât*, 8/411. Ebussuûd, vâvı kasem, muksemün bih “kîl”, cevabını da “inne hâülâi kavmun lâ yû’minûn” olarak zikretmektedir. Ebussuûd, *İrşâd*, 5/98.

faddal, Ebubekir, Hasan, Halef, Yakub, Ebû Cafer,³⁰ “kîlehû” şeklinde lamın fethasıyla okumuştur. Şimdi kelimenin mensub okunuşu üzerinden yapılan farklı yorumları inceleyelim:

1. “Kîlehu” şeklinde mensub okunan kelime yukarıda geçen 80. âyetteki “sırrahum”a atfedilmiş olup takdiri *وَقِيلَهُ وَنَجَوَاهُمْ وَقِيلَهُ* şeklinde³¹ ve “Onlar sırlarını ve gizli konuşmalarını ve resulün şöyle dediğini bizim duymadığımızı ve bilmediğimizi mi sanmaktadırlar” manasına gelmektedir. Aksine, biz onların sırlarını, gizli konuşmalarını ve onun söylediğini de (ve nesme’u kîlehû) işitmekteyiz, denmektedir. Bu yorum Ferrâ ve Ahfeş’e (ö. 215/830) dayandırılmaktadır. Ahfeş, kelimeyi ayrıca “kâle kîlehû/Allah’ın elçisi diyeceğini söyledi.” şeklinde de açıklamaktadır.³² Bu yönde İbn Mes’ud’un, âyeti, “ve kâle’r-resûlü yâ rabbi” şeklinde okuduğu rivâyet edilmektedir.³³ Zemaşerî ise Ahfeş’in yorumunu zayıf bulmaktadır.³⁴ Kelimenin mensub okunması atfedilenin (es-sâ’a) mahalline, mecrur okunuşu ise kelimenin izafet halindeki (‘ilmu’s-sâati) lafzına atfı ile mümkün olmaktadır.³⁵

2. Zeccâc’a göre kelime yine âyetin yukarısındaki 85. âyette geçen “indehu ‘ilmü’s-sâ’ati”deki “es-sâ’at” kelimesinin mahalline atfedilmek suretiyle mensub okunmaktadır.³⁶ Bu da *عَجِبْتُ مِنْ ضَرْبِ زَيْدٍ وَعَمْرَوًا* “Zeyd’in ve Amr’ın dövülmesine hayret ettim.” cümlesindeki ifade biçimine benzerdir.³⁷ Bu durumda takdiri *وَعِنْدَهُ أَنْ يُعَلَّمَ السَّاعَةَ وَيَعْلَمَ قِيلَهُ* “Kıyameti ve

³⁰ Ferrâ, *Meâni’l-Kur’ân*, 3/38; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/411.

³¹ Ebû Ubeyde Mamer b. Müsennâ, *Mecâzu’l-Kur’ân* (Kahire: Mektebetü’l-Hancî, ts.), 2/207.

³² Ferrâ, *Meâni’l-Kur’ân*, 3/38; Zeccâc, *Meâni’l-Kur’ân*, 4/421; Ebû Ubeyde, *Mecâzu’l-Kur’ân*, 2/207; Mekki, *el-Hidâye*, 10/43; Zemaşerî, *el-Keşşâf*, 5/460-461; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30; Kurtubî, *Câmi*, 19/95; Ebû Ferec Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed el-Cevzî, *Zâdü’l-mesîr fi ‘ilmi’t-tefsîr* (Beyrut: el-Mektebü’l-İslâmî, 1984), 7/334; Şinkîti, *Advâu’l-beyân*, 7/333; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

³³ Celâleddin es-Suyûtî, *ed-Dürri’l-mensûr*, 13/243; Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, 25/109; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/413.

³⁴ Zemaşerî, *el-Keşşâf*, 5/461; Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, 25/109; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

³⁵ Şinkîti, *Advâu’l-beyân*, 7/333.

³⁶ Zeccâc, *Meâni’l-Kur’ân*, 4/421; Zemaşerî, *el-Keşşâf*, 5/460-46; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

³⁷ Zemaşerî, *Keşşâf*, 5/460.

onun dediğini bilme işi Allah'ın katındadır.”³⁸, ya da وَيَعْلَمُ وَقَتَ السَّاعَةِ وَيَعْلَمُ قَلْبَهُ “Kıyametin vaktini ve onun dediğini Allah bilir” olur.³⁹

3. Zuhurf sûresi 80. âyette⁴⁰ geçen “yektübûne”nin mef’ulüne atfedilerek “kîl” kelimesi mensub okunmaktadır. Âyette mef’ul hafzedilmiş olup, takdiri “yektübûne zâlike ve yektübûne kîlehu/Yanlarındaki elçilerimiz onları (sırlarını ve fısıltılarını) yazıyorlar ve onun (elçinin) sözünü de yazıyorlar.” şeklindedir.⁴¹ Ebû Hayyân takdiri ise “yektubune akvâlehum ve ef’âlehum/Melekler onların söz ve eylemlerini yazıyorlar.” şeklindedir.⁴²

4. Kelime, öncesindeki 86. âyette⁴³ yer alan “ya’lemûne”nin mahzûf mef’ulü üzerine ma’tûf olup, takdiri يَعْلَمُونَ ذَلِكَ وَقِيلَهُ “Onlar bunu ve onun sözünü biliyorlar.” şeklindedir.⁴⁴ Ya da “ya’lemûne” fiilinin mef’ulüne atfedilmektedir. Bunun takdiri de هُمْ يَعْلَمُونَ الْحَقَّ وَقِيلَهُ “Onlar hakkı ve onun sözünü biliyorlar.” olur.⁴⁵ Ancak bu takdir pek uygun görülmemiştir.⁴⁶

5. “Kâle kîlehu” şeklinde masdara ma’tûftur⁴⁷ veya mutlak me’ful olarak mensub okunmaktadır. Âyetteki “kîle”nin aslı kavf olup kelime-deki kaf harfi kesra olunca ona uyum sağlaması için vâv, yâ’ya dönüşmüştür ve bu şekilde okunmuştur.⁴⁸ Burada “kâle” şekâ anlamındadır, kelime masdardır. Takdiri “şekâ şekvâhu ilâ rabbihî/O, şikâyetini rabbine iletti.” şeklindedir.⁴⁹

6. “Ve ya’lemu kîlehu” şeklinde gizli bir filden dolayı mensubdur.

³⁸ Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

³⁹ Zeccâc, *Meâni’l-Kur’ân*, 4/421; Nehhâs, *Îrâbu’l-Kur’ân*, 4/81; Mekkî, *el-Hidâye*, 10/6714; İbnü’l-Cevzî, *Zâdü’l-mesîr*, 7/334.

⁴⁰ “...Onların yanlarındaki elçilerimiz her şeyi yazıyorlar.”

⁴¹ Zeccâc, *Meâni’l-Kur’ân*, 4/421; Nehhâs, *Îrâbu’l-Kur’ân*, 4/81; Mekkî, *el-Hidâye*, 10/6714; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

⁴² Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes’ud el-Begavî, *Meâlimü’t-tenzil* (Riyad: Dâru’t-Tayyibe, 1412), 7/224; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

⁴³ “Onun (Allah) dışında taptıkları (putlar), şefaath etmeye malik değildir. Ancak bilerek hakka şahitlik yapanlar başkadır.”

⁴⁴ Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

⁴⁵ Nehhâs, *Îrâbu’l-Kur’ân*, 4/81; Mekkî, *el-Hidâye*, 10/6714.

⁴⁶ Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

⁴⁷ Ferrâ, *Meâni’l-Kur’ân*, 3/38; Nehhâs, *Îrâbu’l-Kur’ân*, 4/81; Mekkî, *el-Hidâye*, 10/43.

⁴⁸ Şinkîti, *Advâu’l-beyân*, 7/333.

⁴⁹ Ferrâ, *Meâni’l-Kur’ân*, 3/38; İbnü’l-Cevzî, *Zâdü’l-mesîr*, 7/334.

Buna göre sözü geçen ifadenin anlamı; “Allâhu ya’lemu kîle resûlihi Muhammed/Allah, elçisi Muhammed’in sözünü biliyor.” olur.⁵⁰

7. Kelime “ve nestemi’u kîlehu: Yâ rabbi/ve biz, onun ‘Yâ Rabbi’ deyişini işitmekteyiz” anlamındadır.⁵¹

8. Zemahşeri’nin tercih ettiği üzere kase m harfi takdiriyle ve hazif le kelimenin mensub okunmasıdır.⁵²

9. Kelime aynı sûredeki 86. âyette geçen “bil-hakkı” ifadesinin mahalline atfedilmek suretiyle mensub okunmaktadır. “Şehide bi’l-hakkı ve kîlehu/Hakka ve onun sözüne şahitlik ederler...” demektir.⁵³

10. Kelime fiil yerinde gelmiştir “ve yekûlü” demektir.⁵⁴

Taberî, mecrur ve mensub okuyuşla ilgili olarak her iki kıraatin meşhur, manalarının sahih olduğunu, hangisiyle okunursa okunsun isabetli olacağını söylemekte, ancak kendi tercihinin ise “ve kîle Muhammedün kîlehu...” şeklinde olduğunu ifade etmektedir. Buna göre âyetin tevili şöyledir: “Muhammed, kendini yalanlayan kavmini rabbi ne şikâyet ederek sözünü şöyle söyledi: Ya rabbi onlar, bana kendilerini uyarmamı emrettiğin ve senin yoluna davet etmek üzere gönderdiğin bir kavim ki iman etmemektedir.”⁵⁵ İbn Kesîr de bu yorumu tercih etmiştir.⁵⁶

Mecrur ve mensub okunuşu ile ilgili yapılan yorumları Zemahşeri isabetli bulmamaktadır ve ona göre göre âyete yapılacak en uygun takdir ve yorumun kase m cümlesi olarak kabul edilmesidir. Zemahşeri âyetin yukarıya atfedilmesini ma’tûf ile ma’tûfu aleyh arasında birçok cümlenin girmesini ifade güzelliği açısından uygun bulmamaktadır.

⁵⁰ Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30; Şinkiti, *Advâu’l-beyân*, 7/333.

⁵¹ Ebû Ubeyde, *Mecâzül-Kur’ân*, 2/207; Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr et-Taberî, *Câmiu’l-beyân an te’vili âyi’l-Kur’ân*, thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türki (Kahire: Dâru Hecer, 2001), 20/663; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

⁵² Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 5/461; Hatîb, *Mu’cemü’l-kırâât*, 8/412.

⁵³ Ebû Haf s Ömer b. Ali b. Âdil ed-Dimeşki, *el-Lübâb fi ulûmi’l-kitâb* (Beyrut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1998), 17/303.

⁵⁴ Ebû Ubeyde, *Mecâzül-Kur’ân*, 2/207.

⁵⁵ Taberî, *Câmiu’l-beyân*, 20/664.

⁵⁶ Ebû Fidâ İsmail b. Kesîr, *Tefsîru’l-Kur’âni’l-azîm* (Beyrut: Dâru Yûsuf, 1983), 4/123.

Zira ara cümle olarak görülen birçok ifadenin ve söz diziminin buraya uygun düşmeyeceğini ve sözün gücünü düşüreceğini ifade etmektedir.⁵⁷

Yapılan yorumlardan da anlaşıldığı üzere kelimenin mensub okunmasına dair kıraati esas alan müfessirler, ağırlıkla cümlenin başındaki vâvi, atfiyye olarak değerlendirmişler ve âyete bu doğrultuda yaptıkları takdirlere üzerinden birçok farklı yorum getirmişlerdir. Ancak âyeti yemin cümlesi olarak alanlar da bulunmakta ve onu dilbilimsel yönüyle bu doğrultuda yorumlamaktadır. Aşağıda bu husus detaylı şekilde ayrıca değerlendirilecektir.

3.2.3. Kelimenin Merfû Okunması

Kelimeyi “kavlühû” şeklinde merfu olarak okuyanlar arasında Ebû Hureyre, Ebû Kılâbe, Mücâhid, Hasan, Katâde, Ebû Rezîn, Müslim b. Cündeb, Harunu’l-kârî, A’rec, Said b. Cübeyr, Ebû Recâ, Cahderî, Humeyd’in isimleri zikredilmektedir.⁵⁸ Ancak bu kıraat mütevatir kıraatler içerisinde bulunmadığından bazı müfessirlerce şâz kıraatlerden sayılmaktadır.⁵⁹

Kelimenin geçtiği 88. âyet başlangıç cümlesi (ibtidâiyye) olarak kabul edilmekte ve “kîl” cümlede mübteda olarak yer aldığından “kîluhû” şeklinde merfu olarak okunmaktadır. Manası, *وَنَدَّوْهُ هَذِهِ الْكَلِمَةَ*, “Ve onun çağrısı şu kelime ...dir.” takdirindedir ve Resulullah’ın rabbine seslenişini ifade etmektedir.⁶⁰ Buna göre cümlenin devamı olan “Yâ Rabbi...” de onun haberi olmaktadır ve bu durumda âyetin başındaki vâv ise ibtidâiyye sayılmaktadır. Buna göre âyetin manası şöyle olmaktadır: “Biz Muhammed’in şikâyetini ve şöyle dediğini işitmekteyiz: ‘Ey rabbim kendilerini davet etmemi ve uyarmamı bana emrettiğin kimseler var ya onlar iman etmiyorlar.’”⁶¹ Yine cümle ibtidâiyye kabul edilmek

⁵⁷ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/461; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30. Âlûsî buna karşı çıkmakta, âyetlerin birbiriyle bağlantılı olduğunu göstermeye çalışmaktadır. Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, 25/109.

⁵⁸ İbnü’l-Cevzî, *Zâdü’l-mesîr*, 7/334-335.

⁵⁹ Ebu’l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrahim es-Semerkindî, *Bahru’l-ulûm* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1993), 3/214; Ebû Kâsım Muhammed b. Ahmed b. Cüzey, *et-Teshîl li-ulûmî’t-tenzîl* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1995), 2/320; Âlûsî, *Rûhu’l-meânî*, 25/108.

⁶⁰ Ferrâ, *Meânî’l-Kur’ân*, 3/38; Ebû Ferec Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed İbnü’l-Cevzî, *Tezkiratü’l-erîb fi tefsîri’l-garîb* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2004), 348.

⁶¹ Mekki, *el-Hidâye*, 10/6715; Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

üzere kelime “kîluhu” şeklinde mübteda olarak merfu okunmakta, haberi ise mahzûf, takdiri de “mesmû’un” veya “mutekabbelün” olmaktadır.⁶² Buna göre âyetin anlamı “Onun şu sözü duyulmuş veya kabul edilmiştir” olmaktadır.

Kelimenin merfu okunması ve i’rabına dair başka bir yorum da şöyledir: “Kîl” kelimesi 85. âyetteki “ve ’indehu ’ilmus-sâ’ati” üzerine atfedilerek muzâfın hazfi üzere merfu (ve ’inde kîlûhu) okunmaktadır ki takdiri “ve ’inde ’ilmu kîlihi” dir. Buna göre cümledeki muzâf olan “ilm” kelimesi hazfedilmiş ve muzâfun ileyh olan “kîl” de onun yerine geçmek suretiyle “kîlûhû” şeklinde merfu okunmuştur. Bu yorum ise Kisâî’den nakledilen bir rivâyete dayanmaktadır.⁶³

Zuhurf sûresi 88. âyet yemin cümlesi olarak da yorumlanmaktadır. Âyetin başında yer alan vâv, yine kâsem edatı olarak da kabul edilmekte, “ve kîlûhû”, yemînullâh, emânetüllâh, eymünüllâh gibi olmaktadır. Terkipteki “hu” zamiri ise Resulullah’a racidir. Eğer mahzûf bir yemin takdir edilirse, cevabı “inne hâülâi...” olur.⁶⁴ Bu yorum aşağıda detaylı şekilde açıklanacaktır.

Şîî tefsir kaynaklarında âyetin yorumuna dair yukarıda zikredilenlere benzer açıklamalar yer almaktadır. Mesela, Tûsî’nin verdiği bilgilere göre, âyet müşrikleri inkâr ve aleyhlerine bir delil olmak üzere gelmiş olup kelime nasb ile “ve kâle kîlehü ...” takdirinde okunmaktadır. Kelimenin sonundaki “hu” zamirinin zaid olduğunu söyleyenler de bulunmaktadır.⁶⁵ Neticede Sünnî ve Şîî tefsir kaynaklarında âyetin yorumuna dair görüşlerin birebir benzerlik gösterdiği söylenebilir.

Âyette geçen bu söz Resulullah’ın kendilerini imana çağırdığı Kureyş’in davete icabet etmemedeki ısrarı üzerine, Allah’ın bir hatırlatması olarak nazil olmuştur. Nitekim İbn Abbas, Mücâhid ve Katâde’ye göre bu, iman etmeye imtina eden kavmini Rabbine şikâyet eden el-

⁶² Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

⁶³ Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30.

⁶⁴ Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 5/461; Kevâşî, *Telhîs*, 4/185.

⁶⁵ Örnek için bk. Muhsin el-Feyzu’l-Kâşânî, *Tefsîru’s-Sâfi* (Tahran: Mektebetü’s-Sadr, 1379), 4/402; Ebû Câfer Muhammed b. Hasan et-Tûsî, *et-Tibyân fî tefsîri’l-Kur’ân* (Beyrut: Dâru İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, ts.), 9/222; Ebû Ali b. Fazl b. Hasan Tabersî, *Mecmau’l-beyân fî tefsîri’l-Kur’ân* (Beyrut: Dâru’l-Mutazâ, 2006), 9/86-87.

çinin sözüdür, Allah bize onu kitabında zikretmekte ve hatırlatmaktadır. Âyette geçen “hu” zamiri de ona dönmektedir. Zira ardından gelen âyette hitap Resulullah’adır.⁶⁶ Bazıları da 57. âyete⁶⁷ dayanarak buradaki “hu” zamirinin Hz. İsa’ya döndüğünü söylemekte,⁶⁸ ancak bu görüş zayıf bulunmaktadır.⁶⁹ Burada geçen ifadenin benzeri diğer âyetlerde de yer almaktadır. Şınkîti, “hu” zamirinin Resulullah’a döndüğüne delil olarak “*velein seeltehüm*” âyetini göstermektedir. Allah’ın Resulü’nün sözünü burada anlatmasından murat inkârcıları tehdittir. Onlardan, “kavmim” gibi bir ifade yerine işaret zamiri ile söz edilmesi onları tahkir ve bu kötü halleriyle kendisinden uzak olduğunu beyan içindir. Çünkü sözün çıkış noktası onların iman etmeyen bir kavim olmasıyla hayal kırıklığı, hüznün ve şikâyet konusu olmalarıdır.⁷⁰ Allah burada Resul’ünün “ya rabbi” sözüne yemin etmesi ve onların inanmayan bir topluluk olduğunu haber vermesi ve yemini, Resulullah’ın şanını yüceltme, duasını tazim etme, Allah’a ilticasını kıymetlendirme içindir. Burada vâv yemin cümlesini şart cümlesine bağlayan atıf harfidir. Atıf için bulunmaktadır. Ancak kase mu’teriza cümlesi olursa bu durumda atıf anlamı geçersiz olur. Cer okunması vâvın kase olması sebebiyledir ki cevabı mahzuftur.⁷¹

3.3. Âyetin Kase Cümlesi Olarak Yorumu ve Değerlendirilmesi

Müfessirlerin çoğu âyetin tefsirinde kase olgusuna yer vermekte ve bunu âyete yapılan yorumlardan biri olarak zikretmektedir. Bu yo-

⁶⁶ Muhammed Esed, âyetin kastının daha geniş olduğunu, Allah’tan başka bir varlığa ilahlık yakıştıran ve onlara ilâhî vasıflar yükleyenlerin körlüğünden bunalan her mümini kapsadığını söylemektedir. Buna göre âyette ifade edilen söz bu durumda olan her mümine isnat edilebilmektedir. Muhammed Esed, *Kur’an Mesajı*, çev. Cahit Koytak-Ahmet Ertürk (İstanbul: İşaret Yayınları, 1997), 1009.

⁶⁷ “وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُونَ” *Meryem oğlu örnek verildiğinde hemen kavmin ondan gülüyorlar.*

⁶⁸ Ebû Muhammed Mekki b. Ebû Talib el-Kaysî, *Müşkilü i’râbi’l-Kur’an* (Beirut: Müessesetü’r-Risâle, 1984), 2/652; Muhammed b. Ali b. Muhammed eş-Şevkânî, *Fethu’l-kadir* (b.y.: Dâru’l-Vefâ, ts.), 4/742.

⁶⁹ Nehhâs, *İrâbu’l-Kur’an*, 4/82; Mekkî, *el-Hidâye*, 10/6715; Ebû Muhammed Abdulhak b. Gâlib b. Atiyye, *el-Muharraru’l-vecîz* (Beirut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2001), 5/67; Şınkîti, *Advâu’l-beyân*, 7/334.

⁷⁰ Âlûsî, *Râhu’l-meâni*, 25/108.

⁷¹ Âlûsî, *Râhu’l-meâni*, 25/108.

rum üzerinden âyetin açıklanması hususu her üç kıraati de kapsamaktadır. Zemaşşerî ve onun yorumunu benimseyenlere göre âyetle ilgili kase m dışındaki yorumlar isabetsizdir ve diğerlerine nazaran âyetin kase m cümlesi olarak kabul edilmesi ve ona göre yorumlanması daha uygundur. Zemaşşerî bu âyetin mecrur, mensub veya merfu okuyuş şekillerinden her birinde en güçlü ifadeye cümle nin yemin olarak alınmasıyla ulaşılmış olacağını söylemektedir. Âyetteki “kîl” mecrur veya mensub okunuşuna göre yemin cümlesinin cevabı gizli veya hafzedilmiş şekilde bulunurken, merfu halde “ve le’amruke” takdirinde, cevabı da “inne hâülâi kavmün lâ yü’mînûn” olmaktadır.⁷² Nitekim “kîl”in sonunda gelen “hu” zamiri Resulullah’a racidir, burada Allah’ın onun sözü üzerine yemin etmesi elçisinin şanını yüceltmek ve Allah’a dua ve iltica etmesinin önemini göstermek içindir.⁷³

Gramer yönüyle âyetin cümle tahlili şöyle olmaktadır: Âyetin başındaki “vâv” kase m harfî, sonra gelen “kîli-hî” de mecrur bir isimdir ve muksemün bihtir, müteallakı mukadder bir “uksimü” fiilidir. Kavl, kîl ve kâl kelimelerinin hepsi anlam itibarıyla aynıdır. “Yâ” nidâ, ardından gelen “inne hâülâi kavmün” nidânın cevabıdır ve i’rabda mahalli yoktur. “Yâ Rabbi inne hâülâi kavmün” mekûlü’l-kavldir. Kasemin cevabı ise mahzuftur, takdiri, “le-ef’alenne bihim mâ ürîdü”dür. Âyetin sonundaki “lâ yü’mînûn” ise kavmin sıfatıdır.⁷⁴ Bu açıklamalar doğrultusunda âyetin anlamı şöyle olmaktadır: “Onun (elçinin) ‘ey rabbim’ -onlar iman etmeyen bir topluluktur- demesine yemin ederim ki elbette o inkârcıları dilediğim şekilde cezalandıracağım.”

Âyetin mevcut üç farklı kıraati esas alınmak üzere onun kase m cümlesi oluşuna dair yorumlar şöyledir:

1. “Kîlihi” kelimesinin mecrur okunuşuna göre âyetin yemin cümlesi olarak yorumlanması: Âyetin başındaki vâv kase m edatıdır ve cevabı mahzuf olup, takdiri ise şöyle olmaktadır: “ve (uksimü bi) kîlihi

⁷² Zemaşşerî, *el-Keşşâf*, 5/461. Ebû Hayyân bu yorumu âyetin zahirine muhalif olması bakımından uygun görmemektedir. Çünkü âyetin “yâ rabbi...” kısmı “bi kîlihi”ye müteallaktır. Ebû Hayyân, *Bahru’l-muhît*, 8/30; Şinkîti, *Advâu’l-beyân*, 7/333.

⁷³ Ebussuûd, *İrşâd*, 5/98.

⁷⁴ Ahmed b. Muhammed el-Harrâd, *el-Müctebâ min müşkili i’râbi’l-Kur’ân* (Medine: Mecmau’l-Melik Fehd, 1426), 3/1164-1165.

leyunsaranne” veya “le-ef’alenne bihim mâ eşâü”dür.⁷⁵ Bu yoruma göre âyetin anlamı “Onun (Resulün) -Yâ Rabbi! Onlar iman etmeyen bir kavimdir- sözüne yemin olsun ki, mutlaka ona yardım edilecektir” veya “Onun sözüne yemin olsun ki onlara dilediğimi yapacağım.” olmaktadır. Başka bir yoruma göre ise yine vâv kase m için olup, cevabı “inne hâülâi kavmün lâ yû’minûn”dur.⁷⁶ Zamirin gaib olarak Rasulullah’a raci oluşu onun şanına bir tazim olmak üzere gelmiş olup, mana “Resülün ‘Ya rab! Yâ rab!’ diye dua etmesi hakkı için söylerim ki şu tuzak kurmaya kalkışan müşrikler imana gelmez kimselerdir” şeklindedir.⁷⁷ Mücahid, âyette Allah’ın, elçisinin sözünü tasdik ettiğini söylemektedir.⁷⁸ Mevdûdî, yapılan takdire göre âyete şu anlamı vermektedir: “Resulün ‘Yâ Rab! Bunlar iman etmeyen bir toplumdur’ sözüne ant olsun ki, onlar kendilerini ve taptıklarını Allah’ın yarattığını kabul etmelerine rağmen, yine de onu bırakarak yaratılanlara kulluk yapmaktadırlar.” Resulullah’ın sözü üzerine yapılan yemin müşriklerin tavırlarındaki inatçılığı izhar etmek içindir. Bir başka deyişle elçisine “Ey Resul! Senin dediğin doğrudur, bunlar inanmazlar” denilmiş olmaktadır.⁷⁹

2. Kelimenin mensub olarak “kîlehû” okunuşuna göre âyet kase m cümlesidir ve yemin fiilinin takdiri ve harf-i cerrin hazfi ile mahallen mensub olup cümle şöyledir: “Uksimü kîlehü...”⁸⁰ Âyetin anlamı yine yukarıdaki gibi olmaktadır.

⁷⁵ Ebû Haf s Ömer b. Ali b. Âdil, *el-Lübâb fi ulûmi’l-kitâb* (Beirut: Dâru’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1998), 17/302.

⁷⁶ Ebu’l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd en-Nesefî, *Medâriku’t-tenzîl ve hakâiku’t-te’vîl* (Beirut: Dâru’l-Kelimi’t-Tayyib, 1998), 3/285; Ebussuûd, *İrşâd*, 5/98; İbn Âşûr, *et-Tahrîr ve’t-tenvîr*, 25/273; Muhyiddîn ed-Dervîş, *İrâbu’l-Kur’ân ve beyânuh* (Dimaşk: Dâru İbn Kesîr, 1992), 8/114. Bu yoruma göre cümle, Allah’ın inkârcı kavmin durumundan haber vermesi olur, fakat Resulullah’ın sözü olmaz. İsmail Hakkı Bursevî, *Rûhu’l-beyân* (Dersaadet: Osmaniye Matbaası, 1331), 8/399.

⁷⁷ Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili* (İstanbul Eser Neşriyat, ts.), 6/4288; Muhammed Tâhir b. Âşûr, *Tefsîru’t-tahrîr ve’t-tenvîr* (Tunus: ed-Dâru’t-Tûnisiyye, 1984), 25/273.

⁷⁸ İbn Kesîr, *Tefsîr*, 4/123.

⁷⁹ Mevdûdî, *Tefhîmu’l-Kur’ân*, çev. Muhammed Han Kayanî (İstanbul: İnsan Yayınları, 1991), 5/290.

⁸⁰ Zemahşerî, *el-Keşşâf*, 5/461; Nâsiruddin Ebu’l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed el-Beyzâvî, *Envâru’t-tenzîl ve estâru’t-te’vîl* (Beirut: Dâru İhyâ’i’t-Turâsî’l-Arabî, ts.), 4/98; Ebussuûd, *İrşâd*, 5/98.

3. Kelimenin “kîlühû” şeklinde merfu okunuşu ve bunun kasem cümlesi olarak yorumlanması ise şöyle olmaktadır: Buradaki kasem anlamı Arapların kullandığı “eymünüllâhi, emânetullâhi, yemînullâhi ve le-‘amruke” şeklindeki yemin ifadelerine dayandırılmakta ve kasemin cevabının ise “inne hâülâi kavmün lâ yü’minûn” kısmı olduğu ifade edilmektedir. Buna göre cümle “ve kîluhu yâ rabbi kasemî...” şeklindedir ve anlam olarak yine “ve uksimü bi-kîlihî: yâ rabbi, inne hâülâi kavmün lâ yü’minûn/Onun (Resulullah) ‘Ey Rabbim!’ sözüne yemin olsun/ederim ki onlar imana gelemeyen bir topluluktur.” demektir.⁸¹ Ebû Hayyân sözün zahirine aykırı olduğu gerekçesiyle buna karşı çıkmaktadır. Ona göre “Yâ Rabbi inne hâülâi kavmün lâ yü’minûn” ifadesi “kîlihî”ye müteallaktır ve Resulullah’ın sözüdür. Eğer “inne hâülâi...” kısmı kasemin cevabı olursa, o zaman bundan Allah’ın ondan haber vermesi anlaşılır. Halbuki söz de “kîlihi”deki zamir de Resulullah’a aittir.⁸²

Kıraatler arası anlam bütünlüğünün kurulması, âyetin siyak ve siba-kıyla münasebeti bakımından vâv harfinin kasem edatı alınması, âyete yemin cümlesi olarak anlam verilmesinin daha uygun düşeceği anlaşılmaktadır. Elmalılı’nın da dediği gibi her ne kadar âyetin başında gelen vâv’ın atıf için olması muhtemel ise de kasem için olması daha uyumlu ve akıcıdır.⁸³ Nitekim bir önceki âyetin başında yer alan vâv’ın da yemin için olduğu ifade edilmektedir. Mevdûdî’ye göre bu âyet dilbilimsel yönden çok farklı yoruma müsaittir ve gramer olarak anlaşılması ve izahı gayet müşkildir. Bütün tefsirlerde yer alan yorumları inceleyip tatminkâr bulmadığını beyan eden Mevdûdî, sonunda vâv edatının atıf değil kasem ifade ettiğini, âyete yemin anlamının ise daha uygun düşüğünü söylemektedir.⁸⁴ Bu itibarla tefsirlerde âyete yapılan yorumların çokluğu ve lafzî yönden müşkil olan bu ifade üzerinde kasem anlamının öne çıkması, her üç kıraati kapsayacak olması bakımından önemli-

⁸¹ Zemahşeri, *el-Keşşâf*, 5/461; Kurtubî, *Câmi*, 19/96.

⁸² Ebû Hayyân, *Bahrü’l-muhîr*, 8/30.

⁸³ Yazır, *Hak Dini*, 6/4288.

⁸⁴ Mevdûdî, *Tefhîmu’l-Kur’ân*, 5/290.

dir. Nitekim aşağıda görüleceği üzere birçok mealde bu yorum tercih edilerek âyete anlam verilmiştir.

3.4. Türkçe Meallerde Âyetin Çevirisi

Gramer yönüyle cümle olarak kase, atıf ve istinâfiyye gibi birkaç farklı formda izahı mümkün olan Zuhruf sûresi 88. âyete bu vecihler üzerinden meal verilmesine dair bir inceleme aşağıda yer almaktadır. Burada âyetin kıraat, sarf ve nahiv yönüyle taşıdığı hususiyetlerin meallere yansıtılıp yansıtılmadığı da değerlendirilmiş olacaktır. Öncelikle şu husus belirtilmelidir ki ülkemizde matbu Mushaflar Asım kıraatini esas aldığından sözü geçen âyetteki incelenen kelime “ve kîlihî” şeklinde mecrur olarak okunmaktadır. Bu bağlamda mensub ve merfu şeklindeki diğer kıraatlerin meallerde manaya etkisinin olup olmadığı da dikkate değer diğer önemli bir husustur. Zira çevirinin, yanında yer alan metinle uyumlu olması yönüyle de aralarında bütünlük bulunması gerekecektir. Bu açıdan âyetin Türkçe çevirilerinde kıraatler, edatlar ve cümle tahlili bakımından nasıl bir yol izlendiği de belirlenmiş olacaktır. Bu aşamada mealler vâv’ın işlevi, “kîl” kelimesinin okunuşu ve nahiv yönüyle âyete verdikleri anlam üzerinden incelenecek ve değerlendirilecektir. Yukarıda âyete yapılan yorumların meallere yansımından hareketle şöyle sınıflama yapmak mümkündür:

1. Âyeti kase ekseninde çevirenler: Meallerin büyük bir kısmı âyetin başındaki vâv’ı kase, kîl kelimesini muksemün bih olarak almakta ve çeviri bu doğrultuda yapılmaktadır. Aslında yukarıda açıklandığı üzere tefsirlerde her üç kıraate göre (mecrur, mensub, merfu) âyetin kase olarak çevirisi mümkün görünmektedir. Buna göre; Akgül, Varol, Yavuz, Atalay, DİB Meali (yeni), Elmalılı, Çantay, Hayrat Neşriyat Meali, Kısa, Özdemir, Okuyan, Türk, Kuntman, Piriş, Öztürk vb. meallerinde âyet yemin cümlesi olarak çevrilmiştir. Meallerin bir kısmında âyet, “Onun (Peygamberin), ‘Ya Rabbi’ demesi hakkı için...” şeklinde, bir kısmında da “Onun ‘Ya Rabbi!’ demesine yemin olsun ki, şüphesiz bunlar iman etmeyen bir kavimdir.” şeklinde çevrilmiştir. Ayrıca Atalay gibi, âyette geçen nida ve sonrası cümlenin tamamını

Resulullah'ın sözü olarak alıp, bu söze kalem edildiği şeklinde çeviriler de bulunmaktadır.⁸⁵

2. Âyetin başındaki vâv'ı atıf harfi alıp cümleyi yukarıyla ilişkilendirenler: Bu durum “kîl” kelimesinin hem mecrur hem de mensub okunuşuna göre izah edilmektedir. Meallerde yukarıda yapılan atıflarla ilgili yorumlardan birine dayandırılarak âyetin çevirisi yapılmıştır. Atfî esas alan çevirilerde ma'tûfu aleyh olarak “biliyor”, “duyuyor, işitiyor” gibi yukarıda izahı yapıldığı üzere âyetlere atfedilmiştir. Bu yorumu seçenler arasında Çelik, Bilmen, Şimşek, Cemil Said, *Kur'an Yolu*, Esed, Çavdar, İslamoğlu, Ateş, Süleyman Tevfik gibi mealler yer almaktadır. Buna göre âyet meallerde, “*Peygamberin, 'Ya Rabbi, bunlar iman etmeyen bir kavimdir.' dediğini Allah işitiyor ve biliyor.*” şeklinde yer almaktadır.⁸⁶

3. Vâv harfini istinâfiyye alıp âyeti müstakil bir cümle olarak çevirenler: Meallerin bir kısmında âyete bağımsız şekilde anlam verilmiştir. DİB Meali (eski), TDV Meali, Bayraklı, Külünkoğlu'nda olduğu gibi bir kısmında da başlangıç cümlesi olarak alınmakla beraber sonraki âyetle irtibatlandırılmıştır. Âyeti başlangıç cümlesi olarak alan mealler arasında Elmalılı sadeleştirilmiş meali, Gölpınarlı, Parlıyan, Sağlam, Yüksel, Demiryent, Aktaş, Yorulmaz, Baltacıoğlu, İzmirli, Yakıt, Çakır, Fırat vb. yer almaktadır. Buna göre âyete, “*Ve O (peygamber) şöyle dedi: 'Ey Rabbim!' Gerçekten bunlar iman etmeyen bir kavimdir.*” şeklinde anlam verilmektedir.⁸⁷

Yukarıda tasnifi yapılan mealler dışında kendine özgü çeviriler de bulunmaktadır: Mesela Tekin mealinde âyet “*Ya Rabbi, bunlar iman etmeyecek bir kavimdir.*” diyen peygamberin sözü hakır, gerçektir.” şeklinde çevrilirken, Süleymaniye Vakfı mealinde “*Nebilerine niye şunu söyletiyorlar: 'Rabbim (Sahibim)! Bunlar inanmayan bir topluluktur.'*” şeklinde meal verilmiştir.⁸⁸

Türkçe meallerin âyeti çevirisi ile ilgili yukarıda yapılan açıklama-

⁸⁵ *Türkçe Kuran Mealleri* (Erişim 14 Mart 2024), ez-Zuhruf 43/88; *Kur'an ve Meali* (Erişim 14 Mart 2024), ez-Zuhruf 43/88.

⁸⁶ ez-Zuhruf 43/88.

⁸⁷ ez-Zuhruf 43/88.

⁸⁸ ez-Zuhruf 43/88.

lardan da anlaşılacağı üzere tefsirlerde yer alan yorumlardan biri tercih edilerek meal verilmiş, ancak bunlar içerisinde kase m cümlesi olarak yapılan çeviri ağırlıkla tercih edilmiştir. Neticede her üç kıraat arasında anlam bütünlüğünü kurması ve kapsayıcı olması yönüyle bu yorumun tercih edilmesi buraya daha uygun düşmektedir.

Sonuç

Kur'an âyetlerini dil kuralları dâhilinde açıklamaya dilbilimsel tefsir adı verilmektedir. Lugavî tefsir olarak da bilinen bu yöntemin kökeni Kur'an'ın nüzul dönemine kadar dayanmaktadır. Özellikle İslam coğrafyasının genişlemesiyle birlikte buraya dâhil olan toplulukların Kur'an'ı doğru anlamalarına yönelik bir ihtiyaç ve amacın ürünü olarak ortaya çıkan bu yöntemin ilk örneklerine nüzul dönemi, sahabe ve tabiin dönemlerinde rastlanmakla birlikte sistemli bir şekilde vücut buluşu hicri üçüncü asırda olmuştur. Bu dönemden sonra artık bu sahada yazılı kaynaklar telif edilmiş, sonraki dönemlerde kaleme alınan hacimli tefsirlerde başvurulan bir metot olarak varlığını günümüze kadar sürdürmüştür. Arapçanın dil kaideleri esasında Kur'an âyetlerini anlama çabası demek olan beyani tevilde hareket noktası lafızdır, gaye âyetlerin dilin imkânları dâhilinde yorumlanmasıdır. Arapça nazil olan Kur'an'ın dil özellikleri muhatap toplumun alışık olduğu gündelik konuşma dili olması hasebiyle öncelikle onu anlama çabası buradan başlamalıydı ve müfessirler de bu yolu izleyerek her dönemde âyetlerin gramer yönüyle izahını yapmaya büyük önem vermişlerdir. Elimizde bulunan en eskisinden günümüze kadar yazılan tefsirler de bu yöntemden uzaklaşmamıştır. Dilin imkânları dâhilinde âyetleri anlama çabası sadece tefsirlerle sınırlı değildir. Özellikle i'râbu'l-Kur'ân adı altında ilk dönemlerden itibaren müstakil eserler kaleme alınmıştır ve yazılmaya da devam etmektedir. Bu çalışma dil kuralları çerçevesinde âyetlerin yorumu imkânını örnek bir âyet üzerinden değerlendirmektedir. Seçilen bu örnek gramer yönüyle müşkil olup, üzerinde birçok farklı yorumun yapıldığı âyetlerden biridir. Zuhurf sûresinin 88. âyeti, içinde üç farklı kıraati barındırmakta, müfessirler buna göre âyete takdirlerde bulunmak sure-

tiyle yorum yapmaktadırlar. Mecrur, mensub ve merfu okunuşa göre âyet yemin, atıf ve istinâfiyye cümlesi olarak tanımlanmakta, buna göre anlam verilmektedir. Bu yorumlar içerisinde atıf cümlesi olduğuna dair görüş çeşitlilik yönüyle çok farklı takdirlere ve tevile konu olmuştur. Âyetin başında yer alan vâvın atıf harfi kabul edilmesiyle öncesindeki âyetlere bağlanarak izah edilmeye çalışılmış, ancak ma'tûf ile ma'tûfun aleyh arasında birçok cümle girdiği ve bu yüzden anlamda akıcılık kaybolduğu gerekçesiyle bu takdirler eleştirilmiştir. Bir başka görüş ise âyetin yukarıdan bağımsız müstakil bir cümle olduğu yönündedir. Bu yorum ise şâz kıraate dayandırılması bakımından pek ilgi görmemiştir.

Âyete yapılan yorumlar içerisinde her üç kıraat arasında anlam birliği sağlayacak şekilde olanı âyetin yemin cümlesi olarak düşünülmesidir. Elmalılı'nın âyetle ilgili olarak söylediği gibi cümle başındaki vâvın atıf için olması mümkün olmakla beraber, kasem için olması bağlama daha uyumlu ve akıcıdır. Buna göre âyete, "Onun (Resulün) 'ya rabbi' demesine yemin olsun ki onlar iman etmeye yanaşmayan bir toplumdur." şeklinde bir anlam vermek mümkündür. Nitekim Türkçe meallerin büyük çoğunluğunda âyete bu yönde anlam verilmiştir.

Kaynakça

- Âlûsî, Şihâbüddîn Seyyid Mahmud. *Rûhu'l-meânî*. 30 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, ts.
- Begavî, Ebû Muhammed Hüseyin b. Mes'ud. *Meâlimü't-tenzîl*. 8 Cilt. Riyad: Dâru't-Tayyibe, 1412.
- Bezzâvî, Nâsiruddîn Ebu'l-Hayr Abdullah b. Ömer b. Muhammed. *Envâru't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*. 5 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, ts.
- Birişik, Abdulhamit. "İ'râbü'l-Kur'ân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 22/376-379. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.
- Bulut, Ali. "Kur'ân Filolojisiyle İlgili Üç İlim Dalı (Garîbü'l-Kur'ân, Meânî'l-Kur'ân, İ'râbü'l-Kur'ân) ve Bu Dallarda Eser Veren Müellifler (Hicrî İlk Üç Asır)". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/12-13 (Nisan 2001), 391-408.
- Bursevî, İsmail Hakkı. *Rûhu'l-beyân*. Dersaadet: Osmaniye Matbaası, 1331.
- Cerrahoğlu, İsmail. *Tefsir Tarihi*. Ankara: DİB Yayınları, 1988.

- Çalışkan, Mehmet. “Kur’an-ı Kerim’in Yemin Üslubu”. *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi BOZİFDER* 15/15 (2019), 95-112.
- Çalışkan, Mehmet. *Kur’an Dilinde Yemin Üslubu*. Ankara: Oku Okut Yayınları, 2021.
- Çörtü, Mustafa Meral. *Sarf-Nahw Edatlar*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2006.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Tarihi*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2012.
- Derviş, Muhyiddîn. *İrâbu’l-Kur’ân ve beyânüh*. Dımaşk: Dâru İbn Kesîr, 1992.
- Durmuş, İsmail. “Vâv”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 42/574-576. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Durmuş, İsmail. “İstînâf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 23/367-368. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Ebussuûd b. Muhammed el-İmâdî. *İrşâdü’l-akli’s-selîm ilâ mezâyâ’l-kitâbi’l-kerîm*. 5 Cilt. Riyad: Mektebetü’r-Riyâdî’l-Hadîse, ts.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yusuf el-Endelüsî. *el-Bahru’l-muhît*. 8 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1993.
- Ebû Ubeyde, Mamer b. Müsennâ. *Mecâzu’l-Kur’ân*. 2 Cilt. Kahire: Mektebetü’l-Hancî, ts.
- Feyzu’l-Kâşânî, Muhsin. *Tefsîru’s-Sâfi*. 5 Cilt. Tahran: Mektebetü’s-Sadr, 1379.
- Ferrâ, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Zeyyâd. *Meâni’l-Kur’ân*. 3 Cilt. Beyrut: Âlemü’l-Kütüb, 1983.
- Geylani, Mahfuz. “Arap Dilinde “Vâv” (و) Edatının Fonksiyonları”. *Kilitbahir* 16 (Mart 2020), 74-94. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3714209>.
- Harrâd, Ahmed b. Muhammed. *el-Müctebâ min müşkili i’râbi’l-Kur’ân*. Medine: Mecmau’l-Melik Fehd, 1426.
- Hatîb, Abdullatif. *Mu’cemü’l-krâât*. 11 Cilt. Dımaşk: Dâru Sa’diddîn, 2002.
- İbnü’l-Cevzî, Ebû Ferec Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed. *Zâdü’l-mesîr fi ‘ilmi’t-tefsîr*. 9 Cilt. Beyrut: el-Mektebü’l-İslâmî, 1984.
- İbnü’l-Cevzî, Ebû Ferec Cemâlüddîn Abdurrahman b. Ali b. Muhammed. *Tezkiratü’l-erîb fi tefsîri’l-garîb*. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2004.
- İbn Cüzey, Ebû Kâsım Muhammed b. Ahmed. *et-Teshîl li-ulûmi’t-tenzîl*. 2 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 1995.
- İbn Atiyye, Ebû Muhammed Abdulhak b. Gâlib. *el-Muharraru’l-vecîz*. 6 Cilt. Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2001.

- İbn Âdil, Ebû Hafs Ömer b. Ali. *el-Lübâb fî ulûmi'l-kitâb*. 20. Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.
- İbn Âşûr, Muhammed Tâhir, *Tefsîru't-tahrîr ve't-tenvîr*. 30 Cilt. Tunus: ed-Dâru't-Tûnisiyye, 1984.
- İbn Kesîr, Ebû Fidâ İsmail. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru Yûsuf, 1983.
- Kaçar, Halil İbrahim. "Arapça'da Meânî (Semantik) Açısından Atıf (Bağlama) Edatları". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/2 (Aralık 2012), 163-191.
- Karagöz, Mustafa. *Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2021.
- Kayapınar, Durmuş Ali. "İrâb'ül-Kur'ân- Kur'ân-ı Kerîm'in Gramerine Giriş". *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (1990), 331-371.
- Kevâşî, Ebû Abbas Ahmed b. Yusuf b. Hüseyin. *et-Telhîs fî tefsîri'l-Kur'âni'l-azîz*. 4 Cilt. Beyrut: Dâru İbn Hazm, 2019.
- Kırca, Celal. "Aksâmü'l-Kur'ân". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 2/290-291. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.
- Kırca, Celal. *Kur'an'a Yönelişler*. İstanbul: Tuğra Neşriyat, 1993.
- Koçyiğit, Hikmet. "Tefsirde Farklılaşma ve İlk Yönelimler". *Tefsir Tarihi*. ed. Ali Rıza Gül-Muhammed Ersöz. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2019.
- Kur'ân ve Meâli*. Erişim 14 Mart 2024. www.kuranvemeli.com
- Kur'an Yolu Meâli*. çev. Hayrettin Karaman vd. Ankara: DİB Yayınları, 2017.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed Ebubekir. *el-Câmiu li-ahkâmi'l-Kur'ân*. 24 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2006.
- Mekkî b. Ebi Tâlib, Ebû Muhammed Kaysî. *el-Hidâye ilâ bulûgi'n-nihâye*. 13 Cilt. b.y.: Câmiatu's-Şârîka, 2008.
- Mekkî b. Ebû Tâlib, Ebû Muhammed el-Kaysî. *Müşkilü i'râbi'l-Kur'ân*. 2 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1984.
- Mevdûdî. *Tefhîmu'l-Kur'ân*. çev. Muhammed Han Kayanî. 7 Cilt. İstanbul: İnsan Yayınları, 1991.
- Muhammed Esed. *Kur'an Mesajı*. çev. Cahit Koytak - Ahmet Ertürk. İstanbul: İşaret Yayınları, 1997.
- Murâdî, Hasan b. Kasım. *el-Cene'd-dânî fî hurûfi'l-me'ânî*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1992.

- Nehhâs, Ebû Cafer Ahmed b. Muhammed b. İsmail. *İ'râbu'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421.
- Nesefî, Ebu'l-Berekât Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Medâriku't-tenzîl ve hakâiku't-te'vîl*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1998.
- Pak, Süleyman. "Tefsirin Tedvini: Tefsirin Gelişimi". *Tefsir Tarihi*. ed. Mehmet Çiçek - Sema Çelem. İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2023.
- Râgıb el-İsfahânî, Ebû Kâsım Hüseyin b. Muhammed. *el-Müfredât fi garibi'l-Kur'an*. b.y.: Mektebetü Nezâr Mustafa Bâz, ts.
- Sancaktar, Celil. *Arap Dili ve Belâgatı Açısından Vâv Edatının İncelenmesi*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Semerkandî, Ebu'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrahim. *Bahru'l-ulûm*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1993.
- Serahsî, Muhammed b. Ahmed b. Ebû Sehl. *el-Mebsût*. 31 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Marife, ts.
- Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebubekir b. Muhammed. *el-İtkân fi ulûmi'l-Kur'an*. Riyad: Vezâretü'ş-Şuûni'l-İslamiyye ve'l-Evkâf, ts.
- Suyûtî, Ebu'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebubekir b. Muhammed. *ed-Dürü'l-mensûr fi't-tefsiri bi'l-me'sûr*. 17 Cilt. Kahire: Merkezü Hicr li'l-Buhûs ve'd-Dirâsât, 2003.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed. *Fethu'l-kadîr*. b.y.: Dâru'l-Vefâ, ts.
- Şevvâ, Eymen Abdurrezzâk. *Min Esrâri'l-cümeli'l-isti'nâfiyye*. Dımaşk: Dâru'l-Gavsânî, 2009.
- Şinkî, Muhammedü'l-Emîn b. Muhammed Muhtâr el-Ceknî. *Advâu'l-beyân fi izâhi'l-Kur'an bi'l-Kur'an*. 9 Cilt. b.y.: Dâru Âlemi'l-Fevâid, ts.
- Taberî, Ebû Câfer Muhammed b. Cerîr. *Câmiu'l-beyân an te'vili âyi'l-Kur'an*. thk. Abdullah b. Abdulmuhsin et-Türkî. 24 Cilt. Kahire: Dâru Hecer, 2001.
- Tabersî, Ebû Ali b. Fazl b. Hasan. *Mecmau'l-beyân fi tefsiri'l-Kur'an*. Beyrut: Dâru'l-Mutazâ, 2006.
- Tiyek, Fatih. "Vav Harfi ve Kur'an'ı Anlamaya Etkisi". *Bilimname* 30/1 (2016), 275-296.
- Turan, Abdulkaki. "Kur'an-ı Kerimdeki Yeminler (Aksâmu'l-Kur'an)". *NEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 2/2 (1986), 97.

- Tûsî, Ebû Câfer Muhammed b. Hasan. *et-Tibyân fî tefsîri'l-Kur'ân*. 10 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, ts.
- Türkçe Kuran Mealleri*. Erişim 14 Mart 2024. www.kuranmeali.com
- Uzun, Tacettin. *Arapça Sarf-Nahv Terimleri Sözlüğü*. Konya: Kitap Dünyası, ts.
- Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. 10 Cilt. İstanbul Eser Neşriyat, ts.
- Zeccâc, Ebû İshak İbrahim b. es-Serrî. *Meâni'l-Kur'ân ve i'râbuhu*. 5 Cilt. Beyrut: Âlemü'l-Kütüb, 1988.
- Zemahşerî, Cârullah Ebû Kasım b. Muhmud b. Ömer. *el-Keşşâf an hakâiki gavâmizi't-tenzîl ve uyûni'l-ekâvîl*. 6 Cilt. Riyad: Mektebetü'l-Ubeykân, 1998.
- Zerkeşî, Bedruddîn Muhammed Abdullah. *el-Burhân fî ulûmi'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1990.

Summary

The Qur'ân is a divine word that reflects the linguistic features of Arabic, the language of communication of the period in which it was revealed, in the most beautiful way. The two main elements in communication, teller and the interlocutor, are the means that allows them to mutually understand language, and every word that comes to life with it depends on its full and correct understanding by the interlocutor. The fact that the Qur'ân is generally addressed in a clear and understandable style from its revelation and that society understands it easily is evidence that it is an obvious word. However, as in every language, it is not accurate to say that every word and expression of the Qur'ân is understood by all the interlocutors at the same level. As a matter of fact, there are words and sentences that have difficulty understanding due to factors such as the lack of widespread use of the word or the inclusion of expressions with eloquence and including eloquent expressions originating from the literary style, or issues caused by the addressee. For this reason, those who encountered this kind of situation among the companions asked the Messenger of Allah about the expressions that they could not decipher and learned its interpretation from the Messenger

of Allah himself. In the post-Prophetic periods, such situations began to increase, especially with the conquests and the accession of other nations to the Islamic society, this gained a serious dimension. As a result, scholars realized that the correct understanding of the Qur'ān depends on knowing the language well, and they gave priority to the study of determining the linguistic bases of the Arabic language. In these studies, the starting point has always been the verses of the Qur'ān, and it has been stated that the purpose is to teach the divine word to people correctly. In this context, linguistic studies have gained momentum and works related to the field have been copyrighted. The studies on the Arabic language, which formed a tradition in the period starting from the second century of the Hijri to the fourth century, brought the first examples of linguistic interpretation to life in tafsir and these took their place in literature under the name of Gharib al-Qur'ān, I'rāb al-Qur'ān and Majāz al-Qur'ān. Accordingly, it is possible to define linguistic interpretation as the interpretation of the Qur'ān in general according to the language rules of Arabic. In addition to information about the Arabic language such as literature, morphology and grammar, derivation and eloquence, comments made using ancient Arabic poetry are included in this scope. While some of the works that were copyrighted as linguistic exegesis in the first period have survived to the present day, some of them have not managed to do so. Among those who have survived to the present day, Farrā's (d. 207/822) Ma'ānī al-Qur'ān, by Abū 'Ubaydah (d. 209/824) The Majāz of the Qur'ān, Akhfash (d. 215/830) Kitāb al-Ma'ānī al-Qur'ān, Ibn Qutaybah's (d. 276/889) Ta'wīl mushkil al-Qur'ān, al-Zajjāj's (d. 311/923) Ma'ānī al-Qur'ān and the I'rāb of it. Linguistic explanations again occupy an important place in the exegesis written in the following periods. This study aims to examine the subject through a concrete example to show the possibility and importance of linguistic interpretation within the framework of language rules. Surah Zukhruf, on which the commentators dwell with importance and, as a result, different interpretations are made about it, is 88th verse was selected, the comments made and

their justifications were examined. First of all, determining whether the verse has a connection with the previous one in terms of words and meaning is important in terms of knowing the basis of the interpretations made. It is seen that the verse at the beginning of the verse has many functions in the Arabic language and each of them adds a different meaning to the sentence. Accordingly, since it is possible for the wāw at the beginning of the verse to function as referring, isti'nāfiyyah, qasam and hāliyyah, the commentators interpret it based on one of them. If it is taken as a referring and hāliyyah, the sentence should be linked above, while in other cases it should be understood as a separate sentence in terms of meaning. Another element that constitutes the basis for these interpretations is qirā'āt. It is narrated that the word "qīl" in the sentence is read in a way that is correct, appropriate and arbitrary, and the sentence is interpreted according to these. The verse referring to the translation of the word majrūr, above 85. it is attributed to the "al-sā'ah" mentioned in the verse. According to another interpretation, this is a qasam sentence. According to the member's reading, the word is 80. it is attributed to the "sirrahum" in the verse. Again, different appreciations are also made about the member's reading of the word. Al-Zamakhsharī interprets this as an oath sentence, but as belonging to abbreviation. Those who read as marfū', on the other hand, accept the sentence as ibtidā'iyyah and the word as mubtadā. In addition, the sentence is also interpreted as qasam. Among the interpretations made to the verse, the one that ensures unity of meaning between all three decrees is to consider the verse as a sworn sentence. According to Yazır, although it is possible that the verse at the beginning of the sentence is for attribution, it is more appropriate for the context to be for oath. Accordingly, according to the verse, "By the fact that he (the Messenger) said, 'O my Lord,' they are a people who do not want to believe." it is possible to give a meaning in the form of. It is observed that the comments made on the verse are preferred as one of the comments in the Turkish translations, but the translation made as an oath sentence is preferred among them.